

„Ólálkodtak utánunk” (JSir 4,19)

Ha a gyülekezetnek vékony rétege járt is a templomba, a nagyváradi szekuritáté már a gyülekezetbe kerülésünk elején gondoskodott arról, hogy besúgóin keresztül állandóan jelentést kapjon rólunk. A városból kiküldöttekkel igyekeztem szóba állni. Gyakran meghívtam őket egy kis beszélgetésre a lakásomba, de soha nem fogadták el. A megfigyelőt is figyelték, a besúgónak is volt besúgója. A falubeliek közül is szép számmal végeztek ilyen szolgálatot még a legbelső körbe tartozók is. Tudtuk kik ezek, a rossz lelkiismeret hamar leleplezi magát. De szolgálatunkat az állandó megfigyelés nem befolyásolta. Kétféle besúgó volt: az egyik felfedte magát, figyelmezte-

tett. Az ilyenek együttéreztek velünk. A másik fajta, a veszedelmesebb, soha még csak célzást sem tett alantas szerepére. Ennek a típusnak hízelgett, ha bűnét elkövetheti. (Zsolt 36,3)

Némelykor nevetséges helyzetek is adódtak. Vasárnap reggel, istentiszteletre készültem közben irodánk ablakából két gyanús személyt pillantok meg, akik a templom és a parókia között vizslatnak, közelednek, elmennek, megint feltűnnek, kémlelik házunkat. „Megint itt vannak” – gondolom. Pár perc múltán nyílik a kiskapu, és közelednek az iroda felé. Kopogtatás, belépnek. Megszólal az egyik: – Tiszteletes úr, a barátom szemébe belehullt valami, nagyon fáj neki. Azt hallottuk, a tiszteletes asszony egészségügyis, segítsen rajta. – Megkönynyebbültem. Elmarad a házkutatás.

Alig pár héttel szabadulásunk után beszól hozzánk nyugdíjas elődöm:

– Tessék kérem kijönni, keresi az őrmester!

Tudom, mit jelent ez: megint elvisznek. A személyazonosságát magamhoz veszem. Azt kérik el először. „Tedd, Uram, orcámat olyanná, mint a kova...” – sóhajtok fel. A szomszéd iskola kerítésén át valóban az állam embere vár. Már méterekről, az Igének megfelelően elszántan a szemébe nézek. Odaérek, de nem kéri az igazolványt.

– Elnézem az udvarán ezeket a szép kanadai libákat – mondja –, nem adna nekem tojásaikból? – Biztosítom, hogy ennek semmi akadálya nincsen, majd ha eljön a tojás lerakás ideje. Várok tovább: mikor tér a tárgyra... Már rátért, ezúttal nem én, hanem a kanadai libák tojása volt a műsoron.

A félelem torzít, és meghamisítja a valóságot. A szíriai király a leprás Naámánnak, fővezérének gyógyulása érdekében levelet küld Izrael királyának. Az halálra ijedve küld Elizeushoz: a pogány király ürügyet keres ellenem, hogy megtámadjon... A próféta tojásnak látja a tojást: hadd jöjjön a leprás fővezér, s tudja meg, van próféta Izraelben.

Letartóztatásunk hátterében kétségtelenül ott a kiirtó szándék, de nincs-e mellette a mély vágy, eltorzultan ugyan, hogy mégiscsak keresik azt, aki a maga számára teremtette az embert. A Gecsemáné kertjében botokkal, kardokkal, fáklyákkal jön Jézus elfogatására a főpapi szolgálhad. Jézus megkérdi őket:

- Kit kerestek?
- A názáreti Jézust – felelik.

Jól felelnek, de nem jól keresik! Mert minden ember Istent keresi, de mi magunktól nem tudjuk a jói-keresés módját. Ha mellénk nem szegődik a kegyelem: botokkal, gyűlölettel keressük őt. De az irgalom bűnbánattá fordíthatja, ami annyira eltorzult az emberben.

Motorzúgás a parókia előtt éjjel. Hallatszanak már a gomba emberek léptei. A folyosón állanak meg a milicisták. Csak annyi időm van, hogy az asztal térítője alá rejtsem Wurmbrand egyik levelét, amelyet egy bukaresti atyafi hozott, meg valamelyik amerikai napilap beszámolóját a romániai üldözöttekről, név szerint rólunk, lekipásztorokról: Szilágyi Sándor, Karczagi Sándor, Dézsi Zoltán s az én nevem sorjázik a cikkben. Veszedelemes bűnjel, ha meglelik. Az őrmester nem akar bejönni az irodába. Ebből megtudom: nincs letartóztatási vagy házkutatási engedélye. A szeku kocsija ajtónk elé tette a rend „őrét”.

- Ki volt az – kérdi –, aki magánál járt, és miket hagyott itt?
- Behívom:

– Jöjjön csak be. – Bejön, leültetem. Papírt vesz, az asztalra könyököl. Ha sejténé: 1 milliméterre sincs a titkos anyagtól. Pont ott lapul a könyöke alatt.

Annyira kegyesnek nem kell lennünk, hogy mindent elmondjunk. Csak egy bibliát vallok be. Román nyelvű biblia, itteni kiadás, nem veszélyes. Jézust is faggatta a nagytanács. Kérdezték tanítása és tanítványai felől. Ő tanítása felől beszélt, de tanítványai felől nem. Nem kell mindent elmondani. A balkeznek nem kell feltétlenül mindent tudni, amit a jobbkez cselekszik. A hívő ember ne legyen bugyuta. Dávid okosan viselkedett és vigyázott magára. Az ifjú a Gecsemáné kertben Jézus elfogatásakor kibújt ingéből, és meztelenül szaladt el, amikor kezet akartak vetni rá. Gyáva volt? Nem: értelmes volt. Az inge-ruhája maradt az ellenség kezében, holott nekik a fiú kellett volna. Ha nagyon összenövünk valamivel, és nem tudunk kibújni belőle, azon keresztül fog meg az ördög. Oktalanul cselekedtünk, amikor a börtönben az őr 1–2 darab turtojjal (sült málé kenyér) többet adott le, s mi újonc rabként hívőse-

günket bizonyítandó – visszaadtuk. Később már nem voltunk ennyire becsületesek.

Voltak komolyabb látogatóink is. A vallásügyi osztály szekus főnöke és egy kollégája szálltak ki. Beszélgetni kívántak velem. Letűntünk.

– Miért nem küld hivatalos jelentést, ha külföldiekkel találkozok? Erre miniszterelnöki határozat van.

– Aki minket meglátogat, nem a maga nevében jön. Az Krisztus követe. Nem vagyok hajlandó feljelenteni 5 példányban az esperesi és a püspöki hivatalnak a követet és azt, aki küldte. Ne várják!

– Mi az oka annak, hogy magukról Angliában s Amerikában is tudnak: a Times, a Daily Mail, az International Herald Tribüné lapok írnak magukról?

– Ennek nem mi vagyunk az oka! Letartóztatásunk előtt 30-40-en találkoztunk egy-egy magánházban vagy esküvői, temetési alkalommal. Önöknek ez nem tetszett. Az a kis falusi szoba csak magukig látszott el. Letartóztattak, s abból a kis földszintes házból betettek a váradi meg a szamosújvári többemeletes börtönbe. S ezek a magas börtönök Londonig, New Yorkig ellátszottak! Nem mi vagyunk világhírűnek az oka.

– Hát ki?

– Önök. Nagyon rossz módszerük van.

– Maguk a református egyházban vannak, de nem engedelmeskednek saját előjáróiknak. Mi sok pappal vagyunk kapcsolatban: tegeződünk, iszogatunk. Maguk mások. Kétféle református van?

– Mi csak akkor nem engedelmeskedünk előjáróinknak, ha azok a Szentírásnak és hitvallásainknak nem engedelmeskednek, és pártideológiai célokra használják megbízatásukat, így valóban két református van, csak az a másik nem református ma még.

– Könnyebb dolgunk lenne, ha kimennének az egyházból! A baptistáról tudjuk, hogy az baptista, a jehovistáról tudjuk; a velünk tartók reformátusok, de magukról azt sem tudjuk, kicsodák.

– Mi szeretnénk a hiteles hagyomány talaján élni, ahogy őseink éltek. Tisztes családi életben, józanságban, becsületes

munkában, a mindenki iránt való szeretetben. Mi nem szerezhajtuk meg senkinek azt az örömet, hogy a saját házunkból ki-menjünk. Ez az egyház atyáink öröksége.

– Maga a börtönben nem javult meg, még elszántabb lett – mondta Rațiu, a főnök.

– Egy véleményen vagyunk! – mondtam csendesen. Elmenni készültek. Kikisértem őket. Az ajtóban még megjegyzték:

– Magának az a baja: sokat dolgozik a nép között!

– Fájdalom, sokkal többet kellene. Szégyellem magamat maguk előtt is, önöknél nem számít nappal vagy éjjel, hivatalos órán belül vagy kívül végzik nyomozó tevékenységüket. Nézzék, van két malacom. Mindennap ellátom őket, kisprem óljukat, takarmányt készítek, gazt szedek a kertből. Napi 2-3 óra, csak a malacokkal! Ha ennyit szánnék az emberekkel való foglalkozásra! De hol vagyok én ettől? Nem érdemlem meg a fizetésem...

Mosolyogtak... Azt gondolom, belülről igazat adtak. Végül:

– Rövidesen a mi pályánkon fogunk beszélgetni – fenyegetett a főnök –, ott majd másképpen lesz...

Így búcsúztak, mi pedig hálát adtunk az Úrnak, aki megőrzött minket az ellágyulástól.

Rövidesen valóban mennünk kellett. Még a gyermekeinknek is. A Gojdu nevű iskolába jártak Nagyváradon, és ki akarták zárni őket, ha meg nem változnak. Kemény próba előtt álltunk.

A szekuritátéra idézték a két kisebbet, Pétert és Andrást. Kihallgatás és fenyegetések után elengedték őket. Odahaza, noha szigorúan tiltva volt, mindent részletesen elmondtak. Másnap nekem kellett ugyanoda mennem. Nem kis feszültséggel, de mégis több vigasztalással.

A Barátok templomának a főbejárata szemben van az Állambiztonság épületének főbejratával: egy barátságos kapu egy barátságtalannal szemben. Mivel református templom nem volt a közelben, és ha lett volna is, ajtaja biztosan be lett volna zárva, a Barátok templomában éltem meg a szent ökumenét. Elcsendesedtem, imádkoztam, és beszélgettem az én druszámmal, Szent Ferencsel, Isten szegénykéjével. Mond-

tam neki: ugye, Ferenc, te tudod, hogy nem neked szól az én térdeplésem, hanem annak, aki előtt a te térded is mélyen meghajolt, és azért vagyunk most együtt, hogy átvehessem a te, szabad, örvendező életedet, hogy Isten kegyelme megajándékozzon engem azzal, hogy ne féljek, és szabadon élhessek szent szegénységben, mint akinek nincsen vesztenivalója. Aztán innen mentem a szekuritátéra.

Mindig az előszobában kellett várakozni. Sok nyomorult lélekkel lehetett ott találkozni. Volt, aki lefelé sétált imádkozva, mások az olvasójukat morzsolgatták, én pedig megálltam egy térkép előtt. Világtérkép volt, én onnan kaptam a vigasztalást. Olvastam a neveket: Los Angeles, és akkor mondtam: Uram, add nekem a te őrző angyalaidat, hogy meg ne tagadjalak. Vagy olvastam San Pietrót: hadd legyen bennem olyan kítartás, mint Péterben. Sao Paulo: szeretném, ha megajándékoznál engem a Pál bölcsességével és határozottságával. Ha ismerték volna kínzóim a térképolvasásnak ezt a módját, biztosan levették volna a falról. „Annak okáért mi is, kiket a bizonyágoknak ily nagy fellege vesz körül, félretéve minden akadályt és a megkönyékező bünt, kitartással fussuk meg az előttünk levő küzdőtér, nézván a hitnek fejedelmére és bevégezjére Jézusra, (...) még végig nem állottatok ellent.” (Zsid 12,1.2.4)

A térképre ceruzával valaki egy rövid imát írt, ilyesfélét: „Mondd az én lelkemnek, ne félj!”

Végre sorra kerültem. Soha nem voltam ebben a kihallgató szobában. Gépekkkel, képernyőkkel volt tele. Kihallgatom talán pszichológiai sokkot akart kiváltani belőlem? Meg akarta törni már a berendezéssel is ellenállásomat? Fenyegetett, ordított rám. A gyermekeimet is félrevezetem és pályájukat, egyetemi felvételüket megakadályozom. Egyre jobban felhangolta magát.

– A napokban jelent meg az újságokban Ceaușescu államelnök beszéde – mondtam egy csendesebb pillanatában – a szocialista humanizmusról. Törvényt is alkottak: a kihallgatások alkalmával nem szabad durva eszközöket alkalmazni, emberségesen kell bánni a vádlottakkal, éppen a belügyminisztérium országos konferenciáján, az állambiztonságiak előtt.

Kihallgatom kikérte magának a kioktatást. Egy kicsit megcsendesedett. Pál is hivatkozott római állampolgárságára. Civis Romanum sum! (Máskor ugyan csak megvesszőztetése, megkorbácsoltatása után.) Aztán azt mondtam Raĵiu ōrnagynak:

– Én szeretem ōnt, s ennek objektív bizonyítékát is adtam: megcsókoltam az ōn kezét! – Elképedve nézett rám. Folytattam:

– Amikor a gyermekek tegnap a kihallgatásról hazajöttek, az ōn tilalma ellenére mindent elmondtak a családban. Kihallgatása során ōn egy pofont adott Péter fiamnak. Először nagy felháborodást váltott ki belőlem, egy fiatal gyermeket így magalázni! Arcán még ott piroslott az ōn tenyerének nyoma. De megütözésemet az öröm váltotta fel. Felálltam és megcsókoltam az ōrnagy úr tenyerének lenyomatát. Hálát adtunk gyermekeinkért. Ők is Krisztus jegyét hordozzák az arcukon is. Így kerültem közeli kapcsolatba ōnnel: kezét így csókoltam meg.

Zavarát nem tudta leplezni. Valamit próbálgatott mormogni. Megtörtént a csoda. Ezután még kétszer találkoztunk, de már sehol nem volt a durva kegyetlen ember. Teljes tisztelettel beszélt velem.

Ezt megelőzőleg még volt kihallgatásom. Tudták: hetente Nagyváradon részt veszek egy összejövetelen. Biblia- és imaórát tartottunk hol az egyik, hol a másik családban. Megpróbálták felszámolni a kis gyülekezetet. Mindenkit kihallgattak: Balk Margitot, Juhász Emilt, Széplaki Kálmánt is. A kihallgatáson jelen volt az ügyész is: egy román ortodox papnak a fia. Vádolni kezdtek államellenes összeesküvéssel, külföldi kapcsolatokkal, a kötelező jelentések szabotálásával. Meg sem hallgatták védekezésem. Szigorúan megtiltották a Széplaki Kálmánnal való kapcsolattartást. Elbocsáttatásom előtt azt mondtam:

– Kérem, ne küldjön most utánam informátort – állandó szokásuk volt egyébként: megfigyeltették, hová megyek először, kivel találkozom – mert innen egyenesen Széplaki Kálmánhoz megyek. – Hogy váratlanul ilyen merészen fordultam az ügyészhez, ezt a mondatot váltotta ki belőle:

– Látod, milyen cinikus? – Talán nem is egészen alaptalanul.

Procuratura R. S. România
 Procuratura Pauleu
 Localitatea Pauleu
 1983 luna iulie ziua 19

CARTE-POSTALA
 CITATIE

Destinatar WISKY FRANCISCO

Strada SAB Pauleu Nr. 20
 Blocul _____ Scara _____ Etaj _____ Apart _____
 Sectorul _____ județul Bihor
 Oficiul poștal Pauleu

Codul 3758 Localitatea PALEU

Aprobat de D.G.P.Te. cu nr. 2062

Dosar nr. 1246/P/83

Sinteti invitat a prezenta la această unitate de procuratură cu sediul în str. A. Petrescu nr. 12 județul Bihor (sectorul) _____ camera nr. 22 în ziua de 18 luna iulie anul 1983 ora 11⁰⁰ pentru a fi ascultat ca martor în cauza privind _____

Conform art. 198 c. pr. pen., în caz de neapareare se va aplica o amendă de la 50 la 500 lei.

P R O C U R A T O R

Im. 19 - 81

Üisz.: 1246/P/83 Jelenjen meg az alábbi székhelyü ügyészsegen: A. Petrescu utca 12 sz. Bihar megye, 22. szoba, 1983 (év) július (hó) 18 (nap) 11 (óra) időpontban, hogy vádlott minőségben kihallgassuk ügyben. Megjelenés elmulasztása 50-tól 500-ig lejig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő. Ügyész (alíráás).

Egyszer még volt vele találkozásom. Ismét házkutatást tartottak, ezúttal az idegen nyelvű könyveket foglalták le. Megállt az íróasztalommal szemben levő könyvespolcom előtt. Felsőhajtottam: „Uram, bármelyik könyvem kiveheti, de a címtáramat (egy alfabetikus füzet) a bel- és külföldi címekkel, csak azt az egyet ki ne vegye, mert akkor sokan lebuknak.” A tiszt emeli a kezét, benyúl a könyvek közé, s kiveszi, nos melyiket is – éppen a névtárt.

A pillanat töredéke alatt felkiáltok: „Vakítsd meg, Uram! Nem úgy véglegesen gondoltam!” Ők kiáltanak, és én már meghallgattam, azt mondja az Úr!

És így lett. Megforgatja a kezében a füzetet, s anélkül hogy felnyitná, eldobja magától. „Nagy hirtelen az égből lefut az ő rendelete...”

Ebből a házkutatásból ügyészségi bevizsgálás lett. A szekuritáté vádemelés szándékával átadta az ügyet a katonai ügyészségnek. Szabályos idézést kaptam a törvényre. Az előszobában ismét hosszasan kellett várakoznom. Az üveggel borított asztalon, az üveglap alatt s a falon is: letartóztatott tolvajok, gyilkosok, prostituáltak, lenyírt fejüek életrajzába tekinthettem bele. Már megint a csíkos ruhájúak társasága.

Rám kerül a sor. Behív az ügyész. Alacsony, egyenruhás fiatalember, őrnagyi rangban. Kihallgat: miért tartom a kapcsolatot, ki a családom, feleség, gyermekek... A beszéde meglepően csendes, szinte finom. Megnyugtat:

– Önt, tiszteletes úr, amint már jelezte a vádat emelő hatóság, besorolták a Sajtótörvény 166-os paragrafusába. Ez kétévi börtönt jelent. Mi megvizsgáltuk az ügyét. Úgy találtuk: elejtjük a vádat. Tudja: „mosom kezeimet, mint Pilátus...”

– Már sejtettem valamit a végeredményről – mondtam neki.

– Honnan? – kérdezi.

– Amikor megtudtam a szekuritátén, melyik paragrafusba soroltak be, éppen a 119. Zsoltár egyik versét olvastam: „Várom a te szabadításodat, oh Uram, és a te parancsolataidat cselekszem!” (166. vers) Várok is, és cselekszem is. Cselekedve várok, és várva cselekszem! – Érdeklődéssel hallgatta. – „Galileai férfiak, mit állotok nézve a mennybe?”, mondja az angyal a tanítványoknak. (ApCsel 1,11) Nem az a baj, ha a mennybe

nézünk, hanem az, hogy állva, leállva, megállva nézünk a mennybe.

A pilátusi kézmosást sem hagyhattam annyiba:

– Ez a kézmosás nem ért célt. Pilátus nem moshatta le magáról a Krisztussal való találkozását: 2000 év óta milliók és milliók mondják: „szenvedett Pontius Pilátus alatt”.

Nem ellenséggé váltunk el.

Később kiderült, a fiatal tisztnek egyszerű falusi asszony az édesanyja, és valamelyik neoprotestáns gyülekezetéhez tartozik.

A szekuritáté vádemelése Isten szabadításába, a 166. paragrafusból a 119. zsoltár 166. versébe iktatott. Ha véletlennek is tekintjük a két 166-os számnak az egybeesését, ilyen véletlen sem található minden utcasarkon.

Amint említettem, nem küldtem be jelentést a külföldről érkezett levelekről vagy személyekkel való találkozásról. Egy személy kapcsolatainak mindenáron a végére akartak járni. Egy svájci nőtestvérünk volt, Regina, aki a budapesti Bethánia Szövetségben ismerte meg Megváltóját és a feleségemet, akit akkor még nem ismertem, és aki járt Romániában, de velem, bár szeretett volna, nem találkozott. Alaptalanul valami kémügybe keverték, s rendíthetetlenül keresték a romániai kapcsolatokat.

Egy nap egy baptista testvér kíséretében felkereste Regina a szalárdi református lelkészt. Hitben élő, imádkozó, csendes, hűséges ember volt Molnár János. Másnap már kihallgatásra rendelték be. Faggatták, ki járt nála, onnan hová ment, mit vitt, és említette-e Viskynek a nevét. Többszöri kihallgatás, fenyegetés után sem tudtak meg többet, mint hogy Viskyról nem volt szó.

Ma is csodálom a bölcsességnek ajándékát Molnár Jánosban, aki áldott munkát végzett gyülekezetében. Később elmondta nekem, mi történt Regina látogatásakor. Regina elővett egy papírt, amelyre a nevem és címem volt felírva. Anélkül, hogy nevem elhangzott volna, megkérdezte Jánostól: ismeri-e? Szokásos szűkszavúságával János így felelt: „Oda mehet!” Értelmes testvérem mindvégig ragaszkodott e tényhez. A svájci nő nem említette nevemet. A mutatás nem említés.

Az ügy azonban csak nem akart elcsitulni. Egy egyházmegyei lelkészértekezleten megjelent a szekuritáté. Mindenkinek tiszta lapot osztottak ki, s rá kellett írni: ki kivel találkozott és mikor. Tudtam: itt most Reginára és reám akarnak lecsapni. Az írást nem kerülhettem ki, a már meghalt Ungár Aladár nevét írtam a papírra, ő valóban találkozott velem. Isten áldott szolgálója volt, tolókcocsiban keresett fel sokakat.

Még mindig nem nyugodtak meg a kedélyek. Az ív beadása után hívat az esperes:

– Mikor találkoztál a svájci Reginával? – Mondom neki:

– Svájci nőt ne keressetek rajtam, férfival viszont tudok szolgálni...

Reginával évekkel később találkoztam először Lőrincz János rab- és lelkipásztor társam otthonában, Érmihályfalván. Közösen áldottuk a szabadító Istent, amikor elmondtam az általa nem ismert kémügyet. Azóta is megmaradt testvéri kapcsolatunk.